

Data publikacji: 19-01-2012

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 17 stycznia 2012 r.

Druk nr 38

**KOMISJA
USTAWODAWCZA**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 85a ust. 3 pkt 1 Regulaminu Senatu Komisja Ustawodawcza wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw.

Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniony jest senator Bohdan Paszkowski.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
(-) Piotr Zientarski

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.²⁾) po art. 618 dodaje się art. 618a–618l w brzmieniu:

„Art. 618a. § 1. Świadkowi przysługuje zwrot kosztów podróży – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności postępowania na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze – w wysokości rzeczywiście poniesionych racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu.

§ 2. Według tych samych zasad świadkowi przysługuje zwrot kosztów noclegu w miejscu wykonywania czynności postępowania, zaś kosztów utrzymania tylko wówczas, jeżeli mieszczą się w kosztach noclegu.

§ 3. Wysokość poniesionych wydatków świadek powinien udokumentować.

¹⁾Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 14 czerwca 1990 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawę z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

²⁾Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 48, poz. 245 i 246, Nr 53, poz. 273, Nr 112, poz. 654, Nr 117, poz. 678, Nr 142, poz. 829, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 240, poz. 1430, 1431 i 1438.

Art. 618b. § 1. Świadkowi przysługuje zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

§ 2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód za każdy dzień udziału w czynnościach postępowania przyznaje się świadkowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku lub dochodu. W przypadku świadka pozostającego w stosunku pracy przeciętny dzienny utracony zarobek oblicza się według zasad obowiązujących przy ustalaniu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop.

§ 3. Górną granicę należności, o których mowa w § 2, stanowi równowartość 4,6% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa. W przypadku gdy ogłoszenie ustawy budżetowej nastąpi po dniu 1 stycznia roku, którego dotyczy ustawa budżetowa, podstawę obliczenia należności za okres od 1 stycznia do dnia ogłoszenia ustawy budżetowej stanowi kwota bazowa w wysokości obowiązującej w grudniu roku poprzedniego.

Art. 618c. § 1. Prawo do żądania należności przewidzianych w art. 618a i 618b służy osobie wezwanej w charakterze świadka, jeżeli się stawiła, choćby nie została przesłuchana.

§ 2. W przypadku gdy osoba uprawniona do otrzymania należności przewidzianych w art. 618a i 618b zostanie wezwana w charakterze świadka w kilku sprawach na ten sam dzień, przyznaje się jej te należności tylko raz.

§ 3. Świadkowi, który zgłosił się bez wezwania sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, należności przewidziane w art. 618a i 618b mogą być przyznane tylko wtedy, gdy został przesłuchany.

Art. 618d. Zwrot kosztów podróży oraz kosztów, o których mowa w art. 618a § 2, przysługuje również osobie towarzyszącej świadkowi, jeżeli świadek ze względu na stan zdrowia nie mógł stawić się na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze bez opieki tej osoby.

Art. 618e. Przepisów art. 618a–618d nie stosuje się do świadków pozostających w służbie publicznej, jeżeli powołani zostali do zeznawania w związku z pełnieniem służby. W tych przypadkach świadkowi służy prawo do

należności przewidzianych w przepisach dla pracowników państwowych w razie pełnienia czynności poza zwykłym miejscem służbowym.

Art. 618f. § 1. Bieglemu powołanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę oraz zwrot poniesionych przez niego wydatków niezbędnych dla wydania opinii.

§ 2. Wysokość wynagrodzenia biegłego za wykonaną pracę ustala się, uwzględniając wymagane od biegłego kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a wysokość wydatków, o których mowa w § 1 – na podstawie złożonego rachunku.

§ 3. Wynagrodzenie biegłego, będącego podatnikiem podatku od towarów i usług, zobowiązanego do zapłacenia tego podatku, podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług obliczoną przy zastosowaniu obowiązującej w dniu orzekania o wynagrodzeniu właściwej stawki podatku od towarów i usług.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia oraz podlegające zwrotowi wydatki poniesione przez biegłych, mając na uwadze nakład pracy i kwalifikacje niezbędne do wydania opinii oraz poziom wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody.

Art. 618g. § 1. Bieglemu lub tłumaczowi powołanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze przysługuje zwrot kosztów podróży z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności postępowania, a także zwrot kosztów noclegu w miejscu wykonywania czynności postępowania oraz kosztów utrzymania.

§ 2. Zwrotu kosztów, o których mowa w § 1, dokonuje się według zasad określonych w art. 618a § 1 i 2. Przepis art. 618a § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Prawo do żądania zwrotu kosztów, o których mowa w § 1, służy bieglemu lub tłumaczowi, nawet jeżeli sąd lub organ postępowania przygotowawczego nie skorzystał z jego usług.

Art. 618h. § 1. Bieglemu lub tłumaczowi wezwanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze, w razie nieskorzystania z jego usług, przysługuje zwrot utraconego zarobku lub dochodu.

2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód przyznaje się biegłemu lub tłumaczowi przy uwzględnieniu jego kwalifikacji i czasu zużytego w związku z wezwaniem. Przepis art. 618b § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 618i. Przepis art. 618c § 2 stosuje się odpowiednio do biegłych i tłumaczy.

Art. 618j. § 1. Należności, o których mowa w art. 618a, art. 618b, art. 618d, art. 618f, art. 618g i art. 618h, przyznaje się na wniosek świadka, osoby mu towarzyszącej, biegłego lub tłumacza złożony na piśmie lub ustnie do protokołu.

§ 2. Wniosek o przyznanie należności, o których mowa w § 1, składa się niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu trzech dni po wykonaniu czynności, a jeżeli czynności były podejmowane na rozprawie – najpóźniej w ciągu trzech dni po rozprawie. Osoby, które nie zgłosiły żądania w tym terminie, tracą prawo do przyznania im tych należności.

§ 3. Roszczenie o zwrot należności, o których mowa w § 1, przedawnia się z upływem 3 lat od dnia powstania tego roszczenia.

§ 4. Świadek, osoba mu towarzysząca, biegły oraz tłumacz powinni być pouczeni o prawie i sposobie zgłoszenia wniosku o zwrot należności oraz o skutkach niezachowania terminu wskazanego w § 2.

Art. 618k. § 1. Należności świadków, osób im towarzyszących, biegłych oraz tłumaczy ustala i przyznaje sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze.

§ 2. Przyznaną należność należy wypłacić niezwłocznie. W przypadku braku takiej możliwości należność przekazuje się przekazem pocztowym lub przelewem bankowym bez obciążania świadka, osoby mu towarzyszącej, biegłego oraz tłumacza opłatą pocztową lub kosztami przelewu.

Art. 618l. Należności przysługujące stronie w związku z jej udziałem w postępowaniu przyznaje się w wysokości przewidzianej dla świadków.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 14 czerwca 1990 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.³⁾) w art. 56 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Osobie, która stawiała się na wezwanie, przyznaje się koszt podróży i inne należności według przepisów o należnościach świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym. Dotyczy to również kosztów osobistego stawiennictwa stron, gdy postępowanie zostało wszczęte z urzędu albo gdy strona bez swojej winy została błędnie wezwana do stawienia się.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.⁴⁾) w art. 265 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) koszty podróży i inne należności świadków, biegłych i tłumaczy, ustalone zgodnie z przepisami o należnościach świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym;”.

Art. 4. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848, z późn. zm.⁵⁾) art. 119 otrzymuje brzmienie:

„Art. 119. Do kosztów postępowania stosuje się odpowiednio przepisy art. 616, art. 617, art. 618 § 1 i 3, art. 618a–618l, art. 623, art. 624 § 1, art. 625–627, art. 630, art. 633–635, art. 636 § 1 i 2, art. 637–639 i art. 641 Kodeksu postępowania karnego, przy czym wydatkami Skarbu Państwa są także wydatki ponoszone w toku czynności wyjaśniających.”.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 509, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387, z 2003 r. Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1660, z 2004 r. Nr 162, poz. 1692, z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 78, poz. 682 i Nr 181, poz. 1524, z 2008 r. Nr 229, poz. 1539, z 2009 r. Nr 195, poz. 1501 i Nr 216, poz. 1676, z 2010 r. Nr 40, poz. 230, Nr 167, poz. 1131, Nr 182, poz. 1228 i Nr 254, poz. 1700 oraz z 2011 r. Nr 6, poz. 18, Nr 34, poz. 173, Nr 106, poz. 622 i Nr 186, poz. 1100.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 85, poz. 727, Nr 86, poz. 732 i Nr 143, poz. 1199, z 2006 r. Nr 66, poz. 470, Nr 104, poz. 708, Nr 143, poz. 1031, Nr 217, poz. 1590 i Nr 225, poz. 1635, z 2007 r. Nr 112, poz. 769, Nr 120, poz. 818, Nr 192, poz. 1378 i Nr 225, poz. 1671, z 2008 r. Nr 118, poz. 745, Nr 141, poz. 888, Nr 180, poz. 1109 i Nr 209, poz. 1316, 1318 i 1320, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 44, poz. 362, Nr 57, poz. 466, Nr 131, poz. 1075, Nr 157, poz. 1241, Nr 166, poz. 1317, Nr 168, poz. 1323, Nr 213, poz. 1652 i Nr 216, poz. 1676, z 2010 r. Nr 40, poz. 230, Nr 57, poz. 355, Nr 127, poz. 858, Nr 142, poz. 961, Nr 167, poz. 1131, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1306 oraz z 2011 r. Nr 34, poz. 173, Nr 75, poz. 398, Nr 106, poz. 622, Nr 134, poz. 781, Nr 171, poz. 1016, Nr 186, poz. 1100, Nr 199, poz. 1175, Nr 232, poz. 1378 i Nr 234, poz. 1391.

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 214, poz. 1344 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 182,

Art. 5. W ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270, z późn. zm.⁶⁾) w art. 205:

1) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Do niezbędnych kosztów postępowania prowadzonego przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem lub radcą prawnym, zalicza się poniesione przez stronę koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub pełnomocnika oraz równowartość zarobku lub dochodu utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie.”;

2) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Przysługujące stronie należności z tytułu kosztów przejazdów oraz utraconego zarobku lub dochodu ustala się i wypłaca według zasad określonych w przepisach o należnościach świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, z późn. zm.⁷⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 85 i 86 otrzymują brzmienie:

„Art. 85. 1. Świadkowi przysługuje zwrot kosztów podróży – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu – w wysokości rzeczywiście poniesionych racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu.

2. Według tych samych zasad świadkowi przysługuje zwrot kosztów noclegu w miejscu wykonywania czynności sądowej, zaś kosztów utrzymania tylko wówczas, jeżeli mieszczą się w kosztach noclegu.

poz. 1228, Nr 197, poz. 1307 i Nr 225, poz. 1466 oraz z 2011 r. Nr 217, poz. 1280, Nr 240, poz. 1431 i Nr 244, poz. 1454.

⁶⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 162, poz. 1692, z 2005 r. Nr 94, poz. 788, Nr 169, poz. 1417, Nr 250, poz. 2118 i Nr 264, poz. 2205, z 2006 r. Nr 38, poz. 268, Nr 208, poz. 1536 i Nr 217, poz. 1590, z 2007 r. Nr 120, poz. 818, Nr 121, poz. 831 i Nr 221, poz. 1650, z 2008 r. Nr 190, poz. 1171 i Nr 216, poz. 1367, z 2009 r. Nr 53, poz. 433, Nr 144, poz. 1179, Nr 178, poz. 1375, Nr 216, poz. 1676 i Nr 221, poz. 1736, z 2010 r. Nr 36, poz. 196, Nr 122, poz. 826, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 6, poz. 18, Nr 34, poz. 173 i Nr 76, poz. 409.

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 152, poz. 1016 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 92, poz. 531, Nr 106, poz. 622, Nr 149, poz. 887, Nr 163, poz. 981 i Nr 240, poz. 1431.

3. Wysokość poniesionych wydatków świadek powinien udokumentować.

Art. 86. 1. Świadcowi przysługuje zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie sądu.

2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód za każdy dzień udziału w czynnościach postępowania przyznaje się świadcowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku lub dochodu. W przypadku świadka pozostającego w stosunku pracy przeciętny dzienny utracony zarobek oblicza się według zasad obowiązujących przy ustalaniu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop.

3. Górną granicę należności, o których mowa w ust. 2, stanowi równowartość 4,6% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa. W przypadku gdy ogłoszenie ustawy budżetowej nastąpi po dniu 1 stycznia roku, którego dotyczy ustawa budżetowa, podstawę obliczenia należności za okres od 1 stycznia do dnia ogłoszenia ustawy budżetowej stanowi kwota bazowa w wysokości obowiązującej w grudniu roku poprzedniego.”;

2) art. 88 otrzymuje brzmienie:

„Art. 88. Zwrot kosztów podróży oraz kosztów, o których mowa w art. 85 ust. 2, przysługuje również osobie towarzyszącej świadcowi, jeżeli świadek ze względu na stan zdrowia nie mógł stawić się na wezwanie sądu bez opieki tej osoby.”;

3) po art. 88 dodaje się art. 88a w brzmieniu:

„Art. 88a. Przepisów art. 85–88 nie stosuje się do świadków pozostających w służbie publicznej, jeżeli powołani zostali do zeznawania w związku z pełnieniem służby. W tych przypadkach świadcowi służy prawo do należności przewidzianych w przepisach dla pracowników państwowych w razie pełnienia czynności poza zwykłym miejscem służbowym.”;

4) art. 89 i 90 otrzymują brzmienie:

„Art. 89. 1. Biegłemu powołanemu przez sąd przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę oraz zwrot poniesionych przez niego wydatków niezbędnych dla wydania opinii.

2. Wysokość wynagrodzenia biegłego za wykonaną pracę ustala się, uwzględniając wymagane kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a wysokość wydatków niezbędnych do wykonania czynności – na podstawie złożonego rachunku.

3. Wynagrodzenie biegłego, będącego podatnikiem podatku od towarów i usług, zobowiązanego do zapłacenia tego podatku, podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług obliczoną przy zastosowaniu obowiązującej w dniu orzekania o wynagrodzeniu właściwej stawki podatku od towarów i usług.

Art. 90. 1. Biegłemu lub tłumaczowi powołanemu przez sąd przysługuje zwrot kosztów podróży z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności postępowania, a także zwrot kosztów noclegu w miejscu wykonywania czynności postępowania oraz kosztów utrzymania.

2. Zwrotu kosztów, o których mowa w ust. 1, dokonuje się według zasad określonych w art. 85 ust. 1 i 2. Przepis art. 85 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

3. Prawo do żądania zwrotu kosztów, o których mowa w ust. 1, służy biegłemu lub tłumaczowi, nawet jeżeli sąd nie skorzystał z jego usług.”;

5) po art. 90 dodaje się art. 90a i 90b w brzmieniu:

„Art. 90a. 1. Biegłemu lub tłumaczowi wezwanemu przez sąd, w razie nieskorzystania z jego usług, przysługuje zwrot utraconego zarobku lub dochodu.

2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód przyznaje się biegłemu lub tłumaczowi przy uwzględnieniu jego kwalifikacji i czasu zużytego w związku z wezwaniem.

Art. 90b. Przepis art. 87 ust. 2 stosuje się odpowiednio do biegłych i tłumaczy.”.

Art. 7. Traci moc dekret z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445, z 2004 r. Nr 273, poz. 2702, z 2009 r. Nr 221, poz. 1739 oraz z 2011 r. Nr 72, poz. 389).

Art. 8. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Ustawa wykonująca wyrok Trybunału Konstytucyjnego

Projektowana ustawa stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wydanego w dniu 22 marca 2011 r. (sygn. akt SK 13/08), stwierdzającego niezgodność art. 4 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445, ze zm.; dalej jako: dekret) z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sentencja wyroku została opublikowana w Dz. U. z dnia 5 kwietnia 2011 r. Nr 72, poz. 389. Pełny tekst orzeczenia, wraz z uzasadnieniem, ukazał się w OTK ZU z 2011 r. Nr 2A, poz. 12.

2. Przedmiot i istota rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

2.1. Trybunał zakwestionował art. 4 ust. 1 dekretu, tj. przepis regulujący kwestię zwrotu kosztów podróży osobie wezwanej przez sąd (lub inny organ) w związku z toczącym się postępowaniem. Zgodnie z postanowieniem powołanego art. 4 ust. 1, za koszty podróży uznaje się koszty przejazdu środkiem transportu masowego (koleją, autobusem itp.) w klasie najniższej, w braku zaś takiego środka – koszty przejazdu najtańszym z dostępnych środków lokomocji.

Przytoczone wyżej unormowanie znajduje zastosowanie w postępowaniu karnym oraz w sprawach o wykroczenia. Ponadto określa ono również wysokość kosztów podróży, jakie mogą zostać zwrócone osobom uprawnionym na gruncie procedury administracyjnej, w postępowaniu podatkowym oraz w postępowaniu sądowo-administracyjnym. Z kolei kwestia zwrotu kosztów świadkom wzywanych w sprawach cywilnych uregulowana została odrębnie. Otóż, w myśl art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, ze zm.) świadczeni przysługuje zwrot kosztów przejazdu – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu – wedle zasad obowiązujących przy obliczaniu należności przysługujących pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju. W istocie zatem przepis ten odsyła do przepisów

rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1990, ze zm.). Stosownie do § 5 tego rozporządzenia, środek transportu właściwy do odbycia podróży określa pracodawca. Zwrot kosztów przejazdu obejmuje cenę biletu takiego środka transportu, z uwzględnieniem ewentualnej ulgi na ów środek transportu, jeżeli tylko pracownik jest do niej uprawniony. Na wniosek pracownika pracodawca może wyrazić zgodę na przejazd w podróży samochodem osobowym, motocyklem lub motorowerem niebędącym własnością pracodawcy. W takim przypadku pracownikowi przysługuje zwrot kosztów przejazdu w kwocie wyrażającej iloczyn liczby przejechanych kilometrów i stawki za kilometr przebiegu ustalonej przez pracodawcę, która to nie może być jednak wyższa niż stawka określona w przepisach wydanych na podstawie art. 34a ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2088, ze zm.).

Jak wynika z powyższego, zwrot kosztów dojazdu do sądu poniesionych przez świadka w postępowaniu cywilnym – w przeciwieństwie np. do wezwanego w sprawie karnej – nie ogranicza się do równowartości kosztów przejazdu zbiorowym środkiem transportu (i to w klasie najniższej), względnie najtańszym z dostępnych środków lokomocji, lecz może obejmować także koszty podróży własnym środkiem transportu, w tym samochodem, o ile wszakże sąd uzna jego użycie za uzasadnione.

2.2. Art. 4 ust. 1 dekretu, w związku z jego kontekstem normatywnym, postawiony został zarzut naruszenia art. 64 ust. 2 ustawy zasadniczej, poręczającego zasadę równości w zakresie ochrony prawnej własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia. Równość w ujęciu tego wzorca konstytucyjnego oznacza, iż ochrona praw majątkowych czy też prawa dziedziczenia nie może być różnicowana podmiotowo. Jeżeli chodzi przy tym o owe prawa podmiotowe inne aniżeli własność, to ustawodawca zwykły zachowuje swobodę w ich kreowaniu, tak z punktu widzenia ich charakteru prawnego, jak i przenoszalności, jednakże kompetencja ta nie może być odczytywana jako prawo do arbitralnego kształtowania treści tudzież granic poszczególnych praw majątkowych, zwłaszcza, gdy spełniają one identyczne funkcje lub chronią podobne interesy.

Art. 64 ust. 2 Konstytucji winien być jednocześnie interpretowany i stosowany w bliskim związku z art. 32 Konstytucji, ponieważ „(...) zapewnienie równej dla wszystkich ochrony prawnej jest elementem równego traktowania przez władze publiczne (...). Zasada

równości stanowi nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej kategorii. Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących.”

Aczkolwiek czasami – jak to zostało przesądzone w orzecznictwie konstytucyjnym – odstępstwo od równego traktowania sytuacji podobnych będzie dopuszczalne. Mogą bowiem zachodzić okoliczności, które będą usprawiedliwiać taki stan rzeczy. Niemniej przyjęcie, że różne potraktowanie podmiotów należących do tej samej klasy nie narusza zasady równości uzależnione jest każdorazowo od ustalenia, że:

- 1) przyjęte kryterium różnicowania związane jest z celem i treścią danej regulacji,
- 2) waga interesu, któremu takie różnicowanie ma służyć pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną w ten sposób naruszone,
- 3) obrane kryterium znajduje odzwierciedlenie w innych wartościach, zasadach albo normach konstytucyjnych, które przemawiają za odejściem od standardu równego traktowania.

2.3. Zdaniem sądu konstytucyjnego, cechą istotną uzasadniającą równe traktowanie świadków jest stawienie się na wezwanie organu procesowego w celu złożenia zeznań. „Za równym traktowaniem świadków w zakresie zwrotu kosztów podróży poniesionych z tytułu stawiennictwa przed sądem przemawiają również takie okoliczności, jak rola oraz obowiązki świadków. Funkcja zeznań świadka w postępowaniu karnym i cywilnym jest tożsama i polega na umożliwieniu dokonania ustaleń faktycznych istotnych dla rozpoznania kwestii stanowiącej przedmiot rozstrzygnięcia.”

Co więcej: wielkość nakładów ponoszonych przez świadków z tytułu realizacji ustawowych obowiązków wobec wymiaru sprawiedliwości nie jest uzależniona od tego, czy obowiązki te są realizowane w postępowaniu cywilnym, czy też karnym. Rodzaj procedury w żaden sposób nie determinuje wysokości kosztów podróży świadka do miejsca wykonywania czynności urzędowych. Zważywszy zatem na intencję unormowania z art. 4 ust. 1 dekretu, jaką jest zwrot kosztów dojazdu do sądu, nie można mówić o istnieniu więzi między celem regulacji a zastosowanym kryterium różnicowania. Trudno wskazać ponadto interes, któremu owo różnicowanie miałoby służyć, a tym samym także argumenty na rzecz preferencyjnego traktowania świadków wzywanych w sprawach cywilnych. Nie da się też ustalić związku obranego kryterium różnicowania z którąkolwiek z wartości, zasad bądź norm wywodzonych z Konstytucji.

Niezależnie od tego Trybunał zaakcentował, iż: „Racjonalne unormowania dotyczące zwrotu kosztów stawiennictwa na wezwanie sądu bez wątpienia mają wpływ na sposób wykonywania przez świadka jego ustawowych obowiązków, a nierówność w zakresie zwrotu tych kosztów w postępowaniu karnym i cywilnym godzi w sprawność wymiaru sprawiedliwości. Może bowiem negatywnie nastawiać świadków w postępowaniu karnym do realizacji obowiązku składania zeznań przed sądem. Innymi słowy, wynikająca z zakwestionowanego w niniejszej sprawie przepisu nierówność stanowi ingerencję nie tylko w prawa majątkowe świadka, lecz również w istotny interes publiczny.”

2.4. Wobec powyższego Trybunał Konstytucyjny doszedł do wniosku, iż zaskarżona regulacja nie spełnia standardów konstytucyjnych.

Stosownie do postanowienia zawartego w punkcie II sentencji, wyrok wywoła skutki prawne po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, a mianowicie: z dniem 6 kwietnia 2012 r. Trybunał zdecydował się na odsunięcie w czasie terminu utraty mocy obowiązującej art. 4 ust. 1 dekretu, gdyż natychmiastowe wyeliminowanie niekonstytucyjnej normy z porządku prawnego mogłoby stać się źródłem wątpiwości co do zasad, które powinny być stosowane przy orzekaniu o zwrocie kosztów podróży świadkowi wezwanemu w postępowaniu karnym lub w sprawach o wykroczenia. Ponadto doprowadziłoby to do powstania luki prawnej, jeśli chodzi o zasady obowiązujące w postępowaniu administracyjnym, podatkowym oraz sądowno-administracyjnym.

3. Cele i zakres projektowanej ustawy

W ocenie projektodawcy samo nadanie nowego brzmienia art. 4 ust. 1 dekretu nie uchroniłoby ustawodawcy przed kolejnymi zarzutami naruszenia zasady równości na gruncie regulacji dotyczących zwrotu kosztów podróży, a także zwrotu pozostałych kosztów tudzież wyrównania strat (nade wszystko utraconego zarobku lub dochodu) poniesionych ze względu na konieczność stawienia się w miejscu wykonywania czynności postępowania. Wystarczy wspomnieć, że przepisy dekretu limitują zwrot kosztów dojazdu do sądu zarówno co do ich wysokości, jak i z uwagi na odległość dzielącą miejsce zamieszkania świadka od miejsca stawiennictwa (art. 3 ust. 1 i 2 dekretu), podczas gdy normy stosowane w sprawach cywilnych nie przewidują już podobnego ograniczenia.

Jednocześnie poważne zastrzeżenia natury konstytucyjnej wywołuje art. 16 dekretu, który upoważnia Ministra Sprawiedliwości do wydania, w porozumieniu z Ministrem Finansów

i „innymi właściwymi ministrami”, rozporządzenia zmieniającego „wysokość należności lub ich najwyższego wymiaru przewidzianego w art. 2 ust. 2, art. 3 ust. 3, art. 5 i art. 11”. Wymienionemu Ministrowi przyznana została zatem kompetencja do ustalenia w przepisach rangi podustawowej odmiennych stawek niż te określone w dekrete. Do tego nie został on wyposażony w żadne wytyczne odnośnie do treści aktu, o którym tu mowa, a nałożony nań obowiązek uzgodnień z innymi ministrami nie jest z pewnością ujęty w sposób precyzyjny. Trudno zatem uznać, by analizowany art. 16 dekretu czynił zadość wymogom płynącym z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Również przegląd pozostałych przepisów dekretu nasuwa refleksje co do celowości zmiany niektórych z nich (przykładowo zasadne byłoby wprowadzenie większej elastyczności w zakresie sposobu przekazywania świadkom przysługujących im należności, albowiem w dzisiejszych warunkach gospodarczych częściej wykorzystywane są przelewy bankowe aniżeli przekazy pocztowe – por. art. 15 ust. 2 dekretu i art. 93 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Te spostrzeżenia uzasadniają więc podjęcie prac legislacyjnych w znacznie szerszym zakresie niż wynika to z rozstrzygnięcia wydanego w sprawie SK 13/08, zwłaszcza, że wskazana byłaby także korekta redakcyjna niektórych postanowień dekretu, jako że obecnie jest on aktem prawnym dość archaicznym w swej warstwie językowej. To z kolei stawia pod znakiem zapytania zasadność nowelizacji dekretu. Niewątpliwie w świetle § 84 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” nie byłoby to rozwiązanie prawidłowe.

Dlatego w projekcie proponuje się wprowadzenie odpowiednich uregulowań w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; dalej jako k.p.k.), rozdziale 68 zatytułowanym „Przepisy ogólne”, który to mieści się w dziale XIV, poświęconym problematyce kosztów procesu.

Ponieważ Trybunał opowiedział się stanowczo za ujednoczeniem, a przy tym również unowocześnieniem zasad zwrotu kosztów podróży oraz pozostałych wydatków ponoszonych przez świadków, w projektowanych przepisach art. 618a – 618c k.p.k. zawarto postanowienia analogiczne do tych, jakie aktualnie można znaleźć w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (notabene rozwiązania te pozostaną paralelne także po wejściu w życie proponowanych zmian w tej ostatniej ustawie – zob. art. 6 projektu). Nowością normatywną jest w tym wypadku jedynie określenie, iż świadkowie będą mogli ubiegać się o zwrot „racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym środkiem transportu”. Prezentowane sformułowanie wyeliminuje konieczność sięgania

do rozporządzenia wydanego na podstawie art. 77⁵ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, ze zm.) oraz do mnożników ustalonych w przepisach wydanych w oparciu o upoważnienie z art. art. 34a ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym. Równocześnie osoby występujące o zwrot kosztów dojazdu będą musiały wykazać, że rzeczywiście takie wydatki poniosły. Wymóg tego typu powinien doprowadzić do uszczelnienia system przyznawania kosztów podróży. Co się tyczy natomiast pozostałych należności przysługujących świadkom, to wypada zaznaczyć, że projektując art. 618b § 3 k.p.k. projektodawca wsparł się obowiązującymi regulacjami, tj. rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 1990 r. w sprawie wysokości należności świadków i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 48, poz. 284 ze zm.).

Ponadto w projekcie zamieszczono przepisy odnoszące się do kwestii wynagrodzeń przysługujących biegłym (sprawa wynagrodzeń tłumaczy normowana jest przepisami odrębnymi – por. art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego, Dz. U. z Nr 273, poz. 2702, ze zm. oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego, Dz. U. Nr 15, poz. 131). W dodawanym art. 618 f § 4 przewidziano przy tym upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do wydania aktu wykonawczego określającego szczegółowe kryteria, z uwzględnieniem których sądy (oraz inne organy) decydować będą *in concreto* o wysokości wynagrodzeń biegłych. Rozporządzenie to ma przesądzić także o zakresie zwrotu wydatków, ponoszonych przez biegłych w związku ze sporządzeniem opinii. Minister zobligowany został do zróżnicowania stawek (czy sposobu kalkulacji) wynagrodzeń ze względu na nakład pracy, kwalifikacje niezbędne do wydania opinii, jak również poziom wynagrodzeń uzyskiwanych w ramach stosunku pracy przez osoby wykonujące podobne zawody (tak też wytyczne z art. 9 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Proponuje się też dodanie w k.p.k. przepisów art. 618g – 618i precyzujących zasady zwrotu kosztów podróży poniesionych przez biegłych oraz tłumaczy, a także zwrotu utraconych przez nich zarobków lub dochodów w sytuacji, gdy nie skorzystano z ich usług (gdy nie może zostać im przyznane wynagrodzenie). Co należy podkreślić, zadbano o pełną spójność regulacji dotyczących z jednej strony świadków, a z drugiej – biegłych i tłumaczy (chodzi tu m.in. o procentowy mnożnik kwoty bazowej, który stosuje się przy obliczaniu maksymalnych stawek dziennych zarobków bądź dochodów, do których zwrotu uprawnieni są biegli oraz tłumacze).

Dalsze przepisy (art. 618j i art. 618 k) normują już samą procedurę zwrotu, w tym terminy, w których należy zgłosić żądanie przyznania kosztów przejazdu lub wyrównania utraconych zarobków (dochodów), oraz sposób przekazywania środków pieniężnych.

Tożsame postanowienia wprowadza się w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Nie wszystkie bowiem zagadnienia są w niej unormowane wyczerpująco. Tak właśnie przedstawia się chociażby problem przyznawania biegłym – wraz z należnym im wynagrodzeniem – równowartości podatku od towarów i usług (zob. art. 10 ust. 2a dekretu, dodany na skutek wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 czerwca 2008 r., sygn. akt S 3/08).

Poza tym w art. 2 – 5 projektu dookreślono zasady zwrotu kosztów oraz utraconych zarobków (dochodów) w sprawach toczących się w trybie ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, ze zm.), ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, ze zm.), ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848, ze zm.), oraz ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270, ze zm.).

I wreszcie, wobec wyczerpania zakresu regulowanego dekretem, w art. 7 proponuje się jego uchylenie.

W myśl art. 8 projektowana ustawa miałaby wyjść po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

4. Skutki finansowe wykonania projektowanej ustawy

Projektowana ustawa może przyczynić się do wzrostu wydatków z budżetu państwa, zwłaszcza w części „Sądy powszechne”. Niemniej ostatecznie na wielkość tych wydatków wpłynie liczba świadków, którzy na gruncie nowych regulacji będą uprawnieni do zwrotu kosztów podróży według korzystniejszych reguł. Warto jednak w tym miejscu nadmienić, iż proponowane zmiany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych mogą przyczynić się do zracjonalizowania wydatków ponoszonych z tytułu zwrotu kosztów dojazdu do sądu tak świadkom, jak i biegłym (tłumaczom). Z jednej bowiem strony osoby ubiegające się o taki zwrot będą musiały udowodnić wielkość poniesionych wydatków, z drugiej zaś – przyznawana im suma będzie odzwierciedlać faktycznie poniesione koszty dojazdu, które w wielu przypadkach mogą okazać się niższe niż koszty wyliczone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie

warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz. U. Nr 27, poz. 271, ze zm.).

To samo – wobec stosowania przepisów dodawanych w k.p.k. również przez organy postępowania przygotowawczego – odnosi się do ewentualnej zmiany poziomu wydatków w częściach „Powszechne jednostki organizacyjne prokuratury”, „Sprawy wewnętrzne”, „Obrona narodowa”, „Centralne Biuro Antykorupcyjne” czy „Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego”.

5. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Projektowana ustawa nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

.....
Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu
.....